

רשימות

בפרשת השבוע

נח

פרק י' פסוק ט'

אלה תולדת נח נח איש צדיק

רש"י: הואיל והזכירו סיפר בשבחו שנאמר [משלי י' ז'] זכר צדיק לברכה.

דבר דומה לזה מצינו לקמן אצל אברהם אבינו [בראשית י" יח] שנאמר שם "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום", ומביא רש"י שם מדרש אגדה, זכר צדיק לברכה [משלי י' ז'] הואיל והזכירו ברכו [בראשית רבה מ"ט א'], אך יש הבדל בין שני המדרשים, שאצלינו כתוב: סיפר בשבחו, ואילו אצל אברהם אבינו נאמר: ברכו, וצריך להבין את משמעות ההבדל בין סיפר בשבחו לבין ברכו, ועוד צריך ביאור כשנולד נח נקרא כן על שם ש"זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו", הרי לא ייצר את המחרישה כשנולד רק מאוחר יותר, ולא שייך לומר שנקרא כן על שם סופו, שהרי למך אביו לא מופיע בתור אחד מהנביאים, אלא י"ל שהיה זה תפילה או משאלת לב בגלל עבודתם הקשה, ומכיון שראו שהאדמה נחה כשנולד, לכן תלו בו את תקותם לעבודה קלה יותר, כמו שהביא רש"י לעיל [ה', כ"ט] "והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזורעים חיטים מקללתו של אדם הראשון ובימי נח נחה", ואכן מאוחר יותר במשך חייו המציא את המחרישה כמו שהאנשים תלו בו את תקותם.

עוד צריך להבין בפסוק זה, שעל המילה "בדורותיו" [לקמן בפרק ז' פסוק א' נאמר גם "צדיק לפני בדור הזה"] מביא רש"י "יש דורשין לגנאי", וצריך להבין זאת מדוע יש דורשין לגנאי הרי כתוב בגמרא [ר"ה כה:]: "יפתח בדורו כשמואל בדורו, ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים", וכמו במינוי פרנס על הציבור שאין מהרהרין אחריו, כמו כן צריך לכאורה להיות בצדיק הדור, ואם אפשר לדרוש לשבח מדוע לדרוש לגנאי, ובמיוחד במקום שהתורה מעידה שהוא היה צדיק תמים, והרי צריך תמיד ללמד זכות על כל אדם ובודאי על צדיק?

י"ל שאצל אברהם אבינו כולם ידעו שהוא צדיק וגדול הדור, ולא צריך לספר בשבחו, שהרי כולם יודעים מגדולתו, ולכן כתוב במדרש ברכו, שהרי תמיד אפשר לברך, ואפילו הגדול ביותר רוצה ברכה, שהרי רוצה לגדול יותר, וגם רוצה לא לאבד מה שיש כבר, וזהו לשון הפסוק במשלי זכר צדיק לברכה, אך אצל נח עצם הסיפור שהוא צדיק, הוא שבחו והוא הברכה, כי לא היה ידוע לציבור בתור צדיק, כי עובדה זו לא ענינה אותם כל כך, כמו העובדה שהכירו אותו כאדם שהמציא את המחרישה, כדי להקל על עבודת האדמה, כמו שציפו ממנו מאז שנולד וכשמו כן הוא, ולכן הפסוק מזכירו לשבח שהוא צדיק, ואין לך ברכה גדולה מזו. ואף על פי כן יש דורשים לגנאי, שבדורותיו היה צדיק ולא בדורו של אברהם, ואל תחשוב שאם הפסוק הזכירו וסיפר בשבחו כמו שעשה באברהם אבינו, הרי הוא שווה לו, ובודאי שבדורו נחשב לגדול, ויפתח בדורו כשמואל בדורו, אך כיון שהייתי חושב שהוא בדרגה של אברהם אבינו, כיון שגם אצלו כמו אצל אברהם הזכיר שהוא צדיק, לכן הפסוק אומר בדורותיו לגנאי, שיש הבדל ביניהם, שהוא פחות מאברהם אבינו.

וכן לפי רבותינו שדורשים לשבח [סנהדרין קח]. י"ל שאילו היה בדור של צדיקים היה צדיק יותר, שלא נחשוב שהאיל והזכירו וסיפר בשבחו הרי הוא כשאר צדיקים, בא הכתוב ואמר בדורותיו שהוא בדרגה גבוהה יותר.

פרק ו' פסוק י"ג

את הארץ

רש"י: "... דבר אחר את הארץ עם הארץ, שאף שלושה טפחים של עומק המחרישה נמחו ונטשטשו.

צריך להבין מה בא ללמדינו שגם עומק המחרישה נמחה?

י"ל שבא ללמד אותנו שכל מעשה האדם נמחה, ולא נשאר כלום ממעשיו, אפילו שנעשה בעזרת מחרישה, והסיבה היא שחלק מרעת דור המבול שהם הרגישו שהם אדונים על הארץ, ועשו ועבדו באדמה, ועשו דברים גדולים עם המחרישות, ונכנס בליבם גאווה, של "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", בראותם את מרחבי השדות החרושים, ואמרו אף אחד לא יגיד להם מה לעשות, ואיך לנהוג, גם לא נח [אפילו שהוא המציא את המחרישה], ולכן לא פחדו לעשות עבירות חמורות, ולא רצו לשמוע לנח כל השנים, שאמר להם שישבו בתשובה, ושהקב"ה עתיד להביא מבול, אמר הקב"ה מידה כנגד מידה, שהם ימותו, ושכל מעשיהם וחרושותיהם וגאוותם, שהיא שגרמה לעבירות הגדולות לא ישאר כלום מכל זה.

פרק ט' פסוק כ'

ויחל נח איש האדמה ויטע כרם

רש"י: עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת.

ויטע כרם - רש"י: כשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים.

פירוש: כיון שכבר בכניסתו לתיבה הכניס את יחורי העצים ואחר כך נטעם, אם כן כבר אז נחשב שהתחיל את עסק הנטיעה על ידי ההכנות לנטיעה [וזוה עוד הסבר למילה ויחל מל' התחלה], והוכיח סופו על תחילתו, שאם היה נטע תחילה את יחורי התאנים ואחר כך את הגפנים ניחא, אך כיון שהקדים ליטוע את זמורות הגפן, חז"ל אומרים עליו עשה עצמו חולין [ומדויק ברש"י שכתב הכניס הזמורות (ראשונה) שהם של הגפן, ורק לאחר מכן את יחורי התאנים].

לפי דברי חז"ל אלו מובן שהביא את זמורות הגפן, אך צריך ביאור לשם מה הביא את יחורי התאנים?

יש לבאר מכיון שהיה התאנה המלבוש הראשון של האדם שנאמר [בראשית ג' ז'] "ויפתרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת", נח חשש שבצאתם מן התיבה אחרי מבול אולי לא יהיה להם מספיק מלבושים, לכן לקח עמו יחורי תאנה, במיוחד שגם רוב הבהמות והחיות ימותו במבול, ולא יהיה להם כתנות עור, אפילו שבדאי עדיף כתנות עור שהוא דבר המתקיים לעמת עלי תאנה שהוא דבר המתכלה לאחר כמה שעות.

עוד י"ל לפי הפסוק במלכים [א', ה' ה'] "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", שתיאור זה מסמל את האדם השליו והרגוע, ללא מלחמות, וכך רצה נח שכך יהיה כשיצאו מן התיבה, שיחיו ברוגע, איש תחת גפנו, אך חז"ל לומדים מהפעולה שנטע הגפן ראשון, שעשה עצמו חולין, שהיתה לו עוד כוונה.

עוד אפשר לומר ששני מינים אלו חז"ל אומרים עליהם שאחד מהם היה עץ הדעת [ברכות מ., סנהדרין ע:], ולכן רצה אותם, בשביל לקבל מהם דעת [ואפילו שרק אחד מהם היה עץ הדעת, אך י"ל שגם לשני יש מעלה מסוימת בעיני הדעת]. ומצינו בדברי רש"י [בראשית ג' ז ד"ה עלה תאנה] הוא העץ שאכלו ממנו, בדבר שנתקלקלו בו נתקנו, דהיינו שעץ התאנה הוא עץ הדעת.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com